

Les mesures de ceràmica de Barcelona: tipologia i evolució (segles XIV-XVII)

Julia Beltrán de Heredia Bercero

MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA (MHCB)

jbeltran@mail.bcn.es

Introducció

Aquest estudi aborda l'evolució de les mesures de ceràmica destinades a la venda al detall a la ciutat de Barcelona entre els segles XIV i XVII, tot posant-les en relació amb les ordinacions conegudes. Presentem un conjunt de mesures inèdites trobades a les excavacions de la ciutat de Barcelona i d'altres que formen part del fons antic del Museu d'Història, tot i que també restaven inèdites.

El Consell de Cent, per tal d'exercir el control sobre els pesos i les mesures, disposava de quatre pesadors i l'afinador, oficials, entre d'altres, que sota les ordres del mostassaf s'encarregaven de la lluita contra el frau (VELA, 2001, p. 22). Les mesures normalment eren de fusta, tal com s'indica en les ordinacions del Mostassaf l'any 1441, en referència a les mesures de cereals i fruita seca (BAJET, 1994, p. 266); tot i que també podien ser de metall; de fet, el càrrec d'afinador era escollit entre els membres del gremi de ferrers (BAJET, 1994, p.104). Amb tot, també hi havia mesures de ceràmica.

Les mesures eren oficials. Es feien seguint uns patrons establerts que es guardaven a la Casa de la Ciutat i es marcaven amb el nom de mostassaf. Aquestes mesures patrons havien de ser respectades i totes les mesures emprades havien d'estar homologades com a tal. Per aquesta raó, era obligat presentar les mesures utilitzades per a la venda al detall per tal de ser reconegudes. Pesos, canes, vares i recipients, normalment mesures menors a la mesura oficial, s'havien de contrastar. Així ho deien els pregoners municipals a l'inici de la magistratura de mostassaf, que era anual (VELA, 2001, p. 21).

L'afinador que disposava de la mesura patró comprovava i corregia la mesura, i si era correcta la marcava com a tal amb

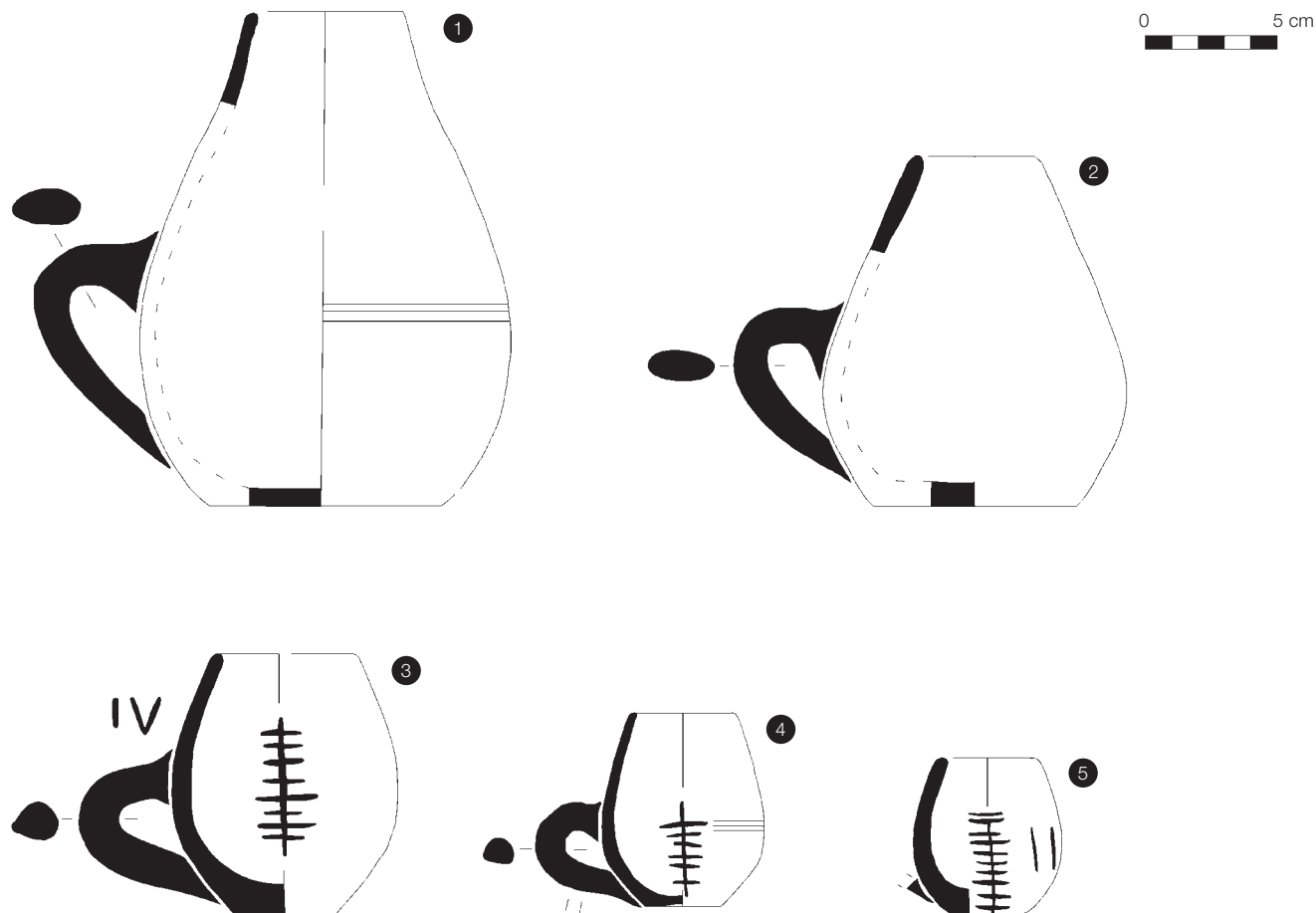
un senyal incís. El mostassaf i l'afinador vetllaven perquè s'acomplís la normativa, controlant les vendes als mercats de la ciutat i als revenedors. El frau es castigava amb multes, pèrdua de la mercaderia i confiscació de les mesures fraudulentess.

Tipologia i evolució

La mesura catalana dels segles XIV i XV correspon a un recipient molt tancat –amb la boca molt més estreta que la base-, cos de forma ovoide, fons pla i una nansa lateral, a la part baixa del recipient (fig. 1-2). La mateixa tipologia presenten les mesures d'època gòtica de Mallorca (BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996, p. 175).

D'aquestes mesures se'n coneixen exemplars procedents de la Catedral de Barcelona, de l'Hospital de la Santa Creu (conservades al Museu Rocaguinarda de Terrissa d'Oristà), de l'església de Santa Maria del Pi (CABESTANY, RIERA, 1980, p. 411, fig. 4; BOLÒS, 1987, núm. 16; RIU DE MARTÍN, 1992, p. 208), i de Pia Almoïna (BELTRÁN DE HEREDIA, 1994, p. 115, núm. 57 i 58; BELTRÁN DE HEREDIA, 1997, p. 239, núm. 8). Les mides i capacitats són molt regulars. Normalment corresponen a recipients de 14 cm i 20 cm d'alçada, amb una capacitat al voltant de mig litre i 1 litre, respectivament. Tot i així, al conjunt de mesures de l'Hospital de la Santa Creu hi ha una peça que supera considerablement aquestes dimensions i capacitats.

Als segles XV-XVI trobem disposicions municipals relatives a les formes d'algunes mesures. L'any 1408 es comença a reglamentar que les mesures per vendre sal (*corteres*, *mig corteres*, *cortans* i *mig cortans*) han de ser rodones i tenir la boca ampla (BAJET, 1994, p. 275). L'any 1468, s'ordena que les mesures d'oli han de tenir també la boca ampla per tal d'evitar el frau, i no

petita i estreta com era habitual (BAJET, 1994, p. 444). Al segle següent, l'any 1572, es fa la mateixa indicació respecte de les mesures fruïteres (BAJET, 1994, p. 279).

Aquesta reglamentació provoca un canvi formal en la mesura, canvi constatat en les mesures trobades a les excavacions de Barcelona en contextos estratigràfics dels segles XVI-XVII. Ens estem referint a un conjunt de mesures que conserva el MHCB, trobades principalment a les excavacions de l'avinguda de la Catedral i la plaça Comercial de Barcelona, als anys 1989 i 1991, respectivament, i a les campanyes de 1998 i 2001 portades a terme a l'antic mercat del Born de Barcelona¹. Es tracta de recipients en els quals, tot i mantenir la mateixa forma, es constata un cert canvi o evolució. Presenten sempre la boca més ampla que la base, el cos s'ha tornat globular i les parets són més obertes. El llavi és normalment pla i la boca tallada indica, segurament, el ras de la mesura oficial. El fons continua sent pla. Únicament una peça de dimensions superiors a la resta disposa d'un peu anular. Totes presenten marques incises al cos i a les nanses i algunes porten l'escut de la ciutat. L'any 1663, s'esmenta la mesura de vi com a *tassa* (BAJET, 1994, p. 436), concepte que s'apropa a aquest recipient més baixet i de boca més ampla. Es tracta, sense dubte, de mesures que van ser utilitzades per a la venda al detall, com ens indica la presència de marques i de l'escut de la ciutat de Barcelona, que ens indiquen que van estar reconegudes com a oficials i senyalades, tal com s'esmenta a la normativa de l'època.

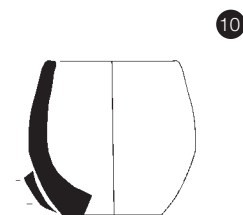
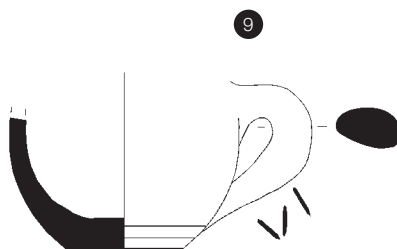
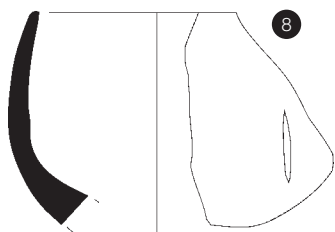
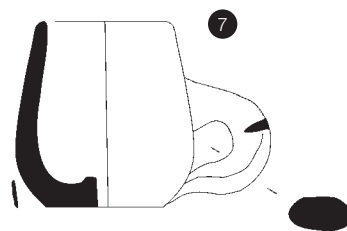
Pensem que, en el cas de les mesures de ceràmica, la comprovació oficial es podria fer directament a l'obrador del terrisser, ja que alguns "senyals" semblen fets sobre l'argila encara tendra i

abans del procés de cocció. D'altra banda, les mesures conegudes d'època gòtica no presenten cap marca. Potser van ser peces desestimades directament al forn. També podria ser que, tot i el control oficial, s'utilitzessin sovint mesures fraudulentas, tal com es podria deduir de les nombroses ordinacions on s'especificava l'obligatorietat d'ús de mesures homologades i reconegudes. Tot i així, la mesura d'ús comú a les cases particulars com a recipient per trascolar vi, o aquelles que es podrien utilitzar en vendes de caràcter privat, o per a ús propi, no haurien de passar cap control oficial.

Coneixem altres mesures de la mateixa època procedents de les excavacions de l'antic Portal de la Magdalena (Lleida), que presenten la flor de lis de l'escut de la ciutat de Lleida i altres marques incises (LORIENTE, OLIVER, 1992, p. 220). Igualment, hem d'assenyalar una col·lecció de mesures de la Societat Arqueològica Lul·liana, conservades actualment a la Secció Etnològica del Museu de Mallorca, amb presència de xifres incises indicatives de capacitat, i altres senyals que han estat interpretats com la marca del mostassaf (BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996, l'òm. XXXVII). Algunes de les peces presenten la mateixa forma que les trobades a Barcelona en contextos dels segles XVI-XVII.

Finalment, volem fer referència a una col·lecció de nou mesures de ceràmica, del llegat Apel·les Mestre del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. La manca de context i de cap mena de referència fa difícil precisar-ne la seva cronologia. Tot i així, pen-

¹ Les excavacions esmentades van estar dirigides per Carolina Rovira, Carme Miró, Robert Farré, Josefa Huertas, Pere Lluís Artigues i Toni Fernández, respectivament. El dibuix del material ceràmic ha anat a càrrec de Sílvia Lezana i Ester Albiol, i ha estat digitalitzat per Isabel Fernández del Moral.

sem que es tracta de mesures del segle XVIII, comparables a algunes de les peces trobades a Sabadell a l'obrador de ceràmica de l'Escaiola, també del segle XVIII.

A Provença i el Llenguadoc existeixen també un seguit d'atuells considerats com a mesures de venda. Al segle XIII a Marsella s'han documentat tres tipus de petits recipients, els més grans dels quals no superen el mig litre de capacitat, amb presència de marques estampillades (VALLAURI, 1997, p. 270); en aquest cas, les marques indiquen el control per part del bisbe dels drets senyorials. De la mateixa cronologia són les trobades a Montpeller, que presenten marques incises i les armes de Guillem de Montpeller i l'escut d'Aragó-Mallorca (SAINT-JEAN, 1992, p. 50). A Avinyó, un conjunt de mesures datades al segle XIV porten marques amb les armes pontificals (AMOURIC, DÉMIANS D'ARCHIMBAUD, VALLAURI, 1995, p. 232). Altres exemplars dels segles XIII-XIV trobats a diversos jaciments de Portugal presenten les típiques xifres romanes de capacitats (GASPAR, AMARO, 1997, p. 341).

Ús i capacitat

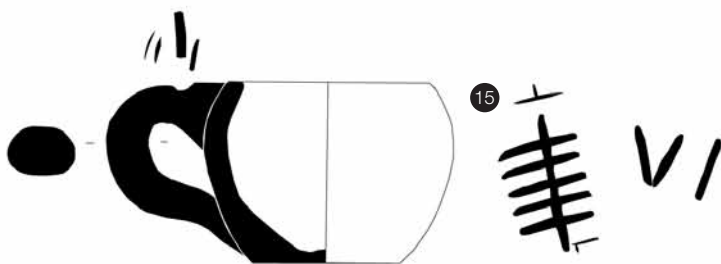
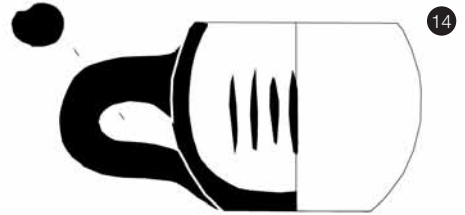
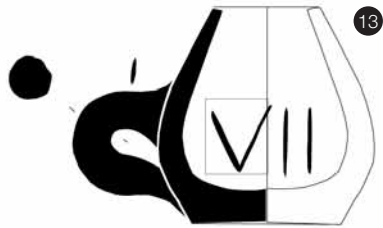
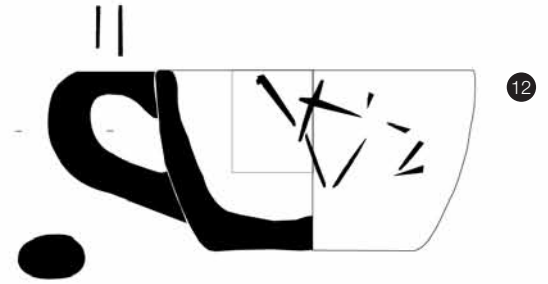
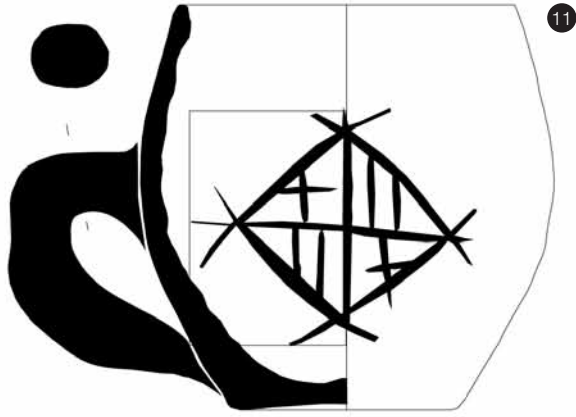
És difícil establir el producte que havia estat mesurat en aquests recipients. Les mesures s'utilitzaven per a la venda de productes sòlids: llegums, sal, blat, ordi o fruita seca; també per als líquids, com l'oli i el vi. A partir de les referències documentals, sobretot dels *inventaris post mortem*, coneixem l'ús de la mesura de ceràmica per *vendre vi* o per *mesurar vi* (VINYOLES, 1998, p. 397), normalment en relació amb les tavernes o amb el celler de les cases.

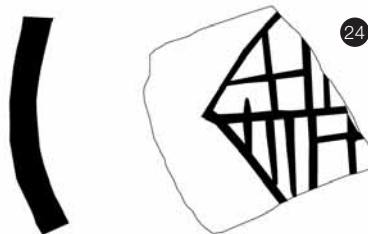
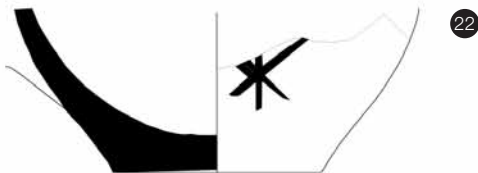
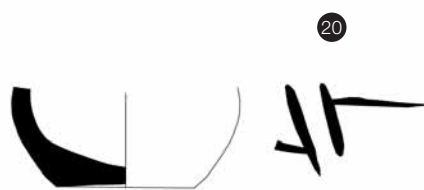
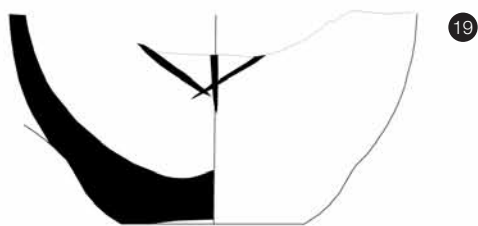
A la documentació de Mallorca també apareixen les mesures amb els mateixos conceptes (BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996, p. 68). A

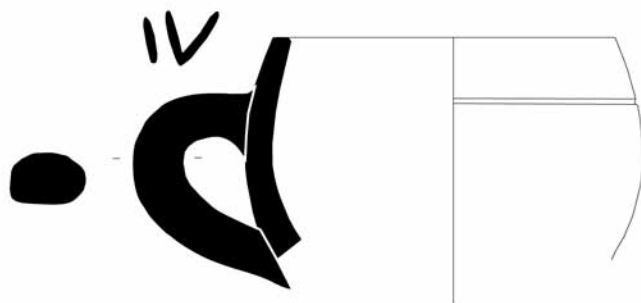
vegades, s'esmenta la seva capacitat, per exemple, *mig quarter, migera...* Tot i així, altres productes es podrien haver venut també amb mesures ceràmiques, com per exemple, la sal. Per a la venda, s'utilitzava una mesura molt petita que s'esmenta com a *mesura o scudella* anomenada *dinal*, que ha de ser afinada, segons el preu de venda de la unitat (BAJET, 1994, p. 275). Potser aquesta mesura es pot identificar amb les petites escudelles amb diàmetres d'uns 8/9 cm (fig. 28-31), que nosaltres mateixos hem anomenat com a salers de taula i que podrien haver tingut ambdues funcions, ben estretament relacionades (BELTRÁN DE HEREDIA, 1994, núm. 22). Totes presenten unes capacitats molt similars amb petites variacions insignificants.

La presència de numerals en la majoria de les mesures s'ha d'interpretar com a indicació de capacitats, segurament fraccions de la mesura principal. De més dubtosa interpretació són les marques formades per ratlles horitzontals i verticals, fetes després de la cuita (fig. 3-5, fig. 15, i fig. 41, 42, 44 i 46). Potser podrien estar en relació amb altres tipus de marques que segons la documentació de l'època s'havien de disposar a les bótes de les tavernes. Per facilitar la venda del vi i evitar els preus abusius, el cost s'havia d'indicar amb una ratlla vermella (el sou) i una blanca per a cada diners. Les segones no podien ser més llargues que la meitat de la primera (BAJET, 1994, p. 408).

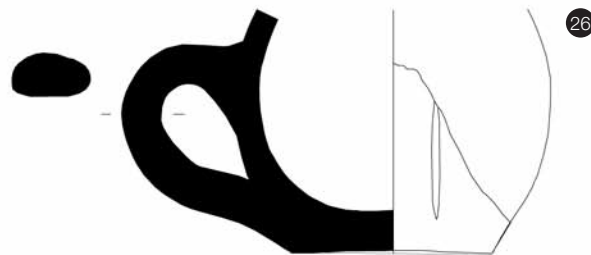
D'altra banda, la metrologia d'aquests segles és molt complexa, el seu caire local a causa de la no unificació fa que variï sovint, i als mateixos conceptes li corresponen capacitats diferents segons el producte mesurat. Coneixem, però, com eren les mesures oficials emprades per la fruita seca al segle XVI i les seves capacitats. L'any 1572, el mostassaf de la ciutat Francesc Ferrer ordena que la *mesura fruitera* porti una F (BAJET,

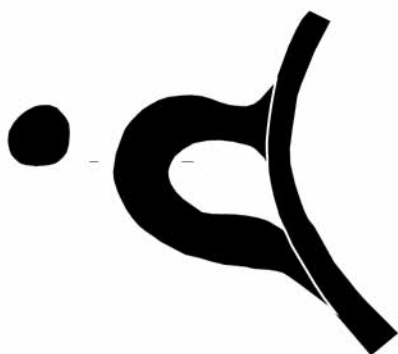

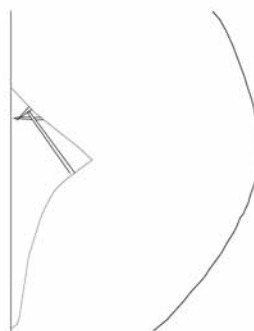
25

26

27

0 5cm

1994, p. 279). El MHC B conserva tres mesures patrons, fetes amb fusta i metall, on es poden veure diverses inicials que interpretem com: CB (Ciutat de Barcelona), FF (Francesc Ferrer) i F (identificació de la mesura fruitera) que corresponen a un quart de quartera o tres quartans, mig quartà i un quarteró (fig. 35-37). Una altra mesura porta la llegenda FF i C, un quartà de Barcelona, per vendre cendra o potser calç² (fig. 38).

D'aquestes unitats principals es derivaven tot un seguit de múltiples i submúltiples utilitzades en la venda al detall i moltes serien de ceràmica. El control oficial, i el fet que s'estableixin les capacitats, fan del tot impossible la utilització de qualsevol mena de recipient com a mesura. Cal tenir en compte que la presència de xifres de capacitats, i de contrastos oficials, bé per part d'una autoritat civil o eclesialística, a les mesures conegudes a Catalunya i a d'altres indrets és un fet comú en totes elles.

Catàleg de mesures

Fig. 1. Pia Almoina. MHCB16823. Diàmetre boca: 5,8 cm. Diàmetre base: 8,4 cm. Alçada: 18,9 cm. Capacitat: 1 l. Vidrat interior melat, vidrat exterior verd a la meitat superior amb regalims. Cronologia: *terminus post quem* 1438.

Fig. 2. Pia Almoina. MHCB16828. Diàmetre boca: 5,5 cm. Diàmetre base: 7,5 cm. Alçada: 14 cm. Capacitat: 0,500 l. Vidrat interior verd, vidrat exterior verd a la meitat superior amb regalims. Cronologia: *terminus post quem* 1438.

Fig. 3. Plaça Comercial (Born). MHCB19025. Diàmetre boca: 5 cm. Diàmetre base: 4 cm. Alçada: 10 cm. Capacitat: 0,290 l. Vidrat interior melat, exterior amb regalims. Al cos presenta una

marca incisa: una línia vertical creuada per 8 d'horizontals més petites. A la part superior de la nansa porta la xifra IV. Cronologia: segles XVI-XVII.

Fig. 4. Av. Catedral (Plaça Nova). MHCB19045. Diàmetre boca: 4 cm. Diàmetre base: 2,8 cm. Alçada: 7,4 cm. Capacitat: 0,11 l. Vidrat interior melat verdós, vidrat exterior junt a la vora. Al cos presenta una marca incisa: una línia vertical creuada per 6 d'horizontals més petites. A la part inferior de la nansa: II. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 5. Av. Catedral (Plaça Nova). MHCB19043. Diàmetre boca: 4 cm. Diàmetre base: 3,7 cm. Alçada: 6,1 cm. Capacitat: 0,0653 l. Vidrat interior verd, vidrat exterior junt a la vora. Al cos presenta una línia vertical creuada per 10 d'horizontals més petites i al costat dues verticals: II. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 6. Plaça Comercial (Born). MHCB19044. Diàmetre boca: 6 cm. Diàmetre base: 4,5 cm. Alçada: 6 cm. Capacitat: 0,100 l. Vidrat interior melat, regalims a l'exterior. Al cos presenta la xifra VI i a la part superior de la nansa II. Totes dues incises. Cronologia: Segle XVII.

Fig. 7. Av. Catedral (Plaça Nova). Diàmetre boca: 4,5 cm. Diàmetre base: 4 cm. Alçada: 6 cm. Capacitat: 0,0736 l. Vidrat interior verd, vidrat exterior a la meitat superior. Marca incisa a la nansa: I. La part del cos on es situaria la marca està fragmentada, tot i així, s'aprecia part d'un traç vertical. Cronologia: Segles XVI-XVII.

² Les equivalències han estat fetes a partir de la subdivisió de l'any 1585 recollida per ALSINA, FELIU, MARQUET, 1996, p. 209.

Fig. 8. Av. Catedral (Plaça Nova). Fragment de mesura. Diàmetre vora: 8,4 cm. Vidrat interior melat, vidrat exterior junt a la vora. Al cos conserva part d'una marca incisa: II. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 9. Av. Catedral (Plaça Nova). Diàmetre base: 3,9 cm. Vidrat interior melat, exterior sense vidrat. Marca incisa sota la nansa: VI. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 10. Av. Catedral (Plaça Nova). Diàmetre boca: 4,6 cm. Diàmetre base: 3,4 cm. Alçada: 5,1 cm. Capacitat: 0,0548 l. Vidrat interior melat, exterior amb regalims. La part del cos on es situaria la marca no es conserva. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 11. Mercat del Born. MHCB 20052. Diàmetre boca: 8,8 cm. Diàmetre base: 5,9 cm. Alçada: 10,4 cm. Capacitat: 0,539 l. Vidrat interior marró. Presenta l'escut de la ciutat de Barcelona incís. Cronologia: finals del segle XVII.

Fig. 12. Mercat del Born. MHCB 20343. Diàmetre boca: 8,2 cm. Diàmetre base: 5,3 cm. Alçada: 4,7 cm. Capacitat: 0,117 l. Vidrat interior melat. Al cos presenta un seguit de traços imprecisos. Marca incisa a la nansa: I I. Cronologia: segle XVII.

Fig. 13. Mercat del Born. MHCB 20049. Diàmetre boca: 2,8 cm. Diàmetre base: 3,5 cm. Alçada: 5,5 cm. Capacitat: 0,0618 l. Vidrat interior melat verdós. Exterior amb regalims. Al cos presenta la marca incisa VII i a la part superior de la nansa: I. Cronologia: primera meitat del segle XVII.

Fig. 14. Mercat del Born. MHCB 20051. Diàmetre boca: 5,3 cm. Diàmetre base: 3,7 cm. Alçada: 4,9 cm. Capacitat: 0,0979 l. Vidrat interior marró, vidrat exterior marró a la part superior; la resta presenta una engalba blanca. Al cos presenta la xifra IIII. Cronologia: segle XVII.

Fig. 15. Mercat del Born. MHCB 20050. Diàmetre boca: 5,2 cm. Diàmetre base: 3,7 cm. Alçada: 4,6 cm. Capacitat: 0,06818 l. Vidrat interior melat verdós, exterior amb regalims. Al cos presenta una línia vertical creuada per cinc d'horizontals més petites, al costat la xifra VI. Marca incisa a la part superior de la nansa: I i altres tres línies més petites. Cronologia: segle XVII.

Fig. 16. Mercat del Born. Diàmetre base: 3 cm. Alçada conservada: 4 cm. Capacitat conservada: 0,0351 l. Vidrat interior melat, a la part superior de la nansa presenta una marca incisa. Cronologia: segle XVII.

Fig. 17-18. Mercat del Born. Fragments de mesures. Diàmetre boca: 9 cm. Vidrat interior melat. A la part superior de les nanses hi ha les marques incises II i III. Cronologia: primera meitat del segle XVII.

Fig. 19-23. Mercat del Born. Fons de mesures. Diàmetre base: entre 3,6 cm i 6 cm. Vidrat interior melat verdós i vidrat marró. Al cos hi resta part de l'escut de la ciutat de Barcelona i marques incises incompletes. Cronologia: segle XVI i primera meitat del segle XVII (fig. 21).

Fig. 24 i 34. Mercat del Born i av. Catedral (plaça Nova) Fragments de mesures. Vidrat interior verd, exterior amb rega-

lims. Presenta una part de l'escut de la Ciutat de Barcelona incís. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 25. Mercat del Born. Mesura incompleta. Diàmetre boca: 9 cm. Alçada conservada: 5,8 cm. Vidrat interior marró. A la part superior de la nansa presenta la xifra IV. Cronologia: primera meitat del segle XVII.

Fig. 26. Mercat del Born. Mesura incompleta. Diàmetre base: 5,2 cm. Alçada conservada: 5,6 cm. Capacitat de la part conservada: 0,0182 l. Vidrat interior marró, exterior amb regalims. Al cos presenta una marca incisa: I. Cronologia: Segle XVII.

Fig. 27. Mercat del Born. Mesura incompleta. Vidrat interior marró. Al cos resten línies incises de l'escut de la ciutat. Cronologia: segle XVII.

Fig. 28-31. Carrer Arc. Salers de taula i/o mesura (escudella anomenada *dinal*). Pisa blanca. Capacitats: 0,0184 l; 0,0182 l; 0,0190 l; 0,0142 l, respectivament. Cronologia: segle XV.

Fig. 32. Av. Catedral (plaça Nova). MHCB19024. Diàmetre boca: 11,3 cm. Diàmetre base: 9,3 cm. Alçada: 16,3 cm. Capacitat: 1.670 l. Vidrat interior melat verdós, vidrat exterior junt a la vora. Al cos presenta l'escut de la ciutat de Barcelona incís. Cronologia: Segles XVI-XVII.

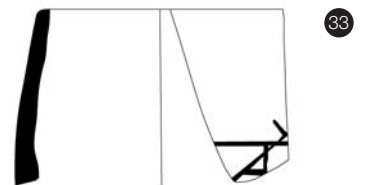
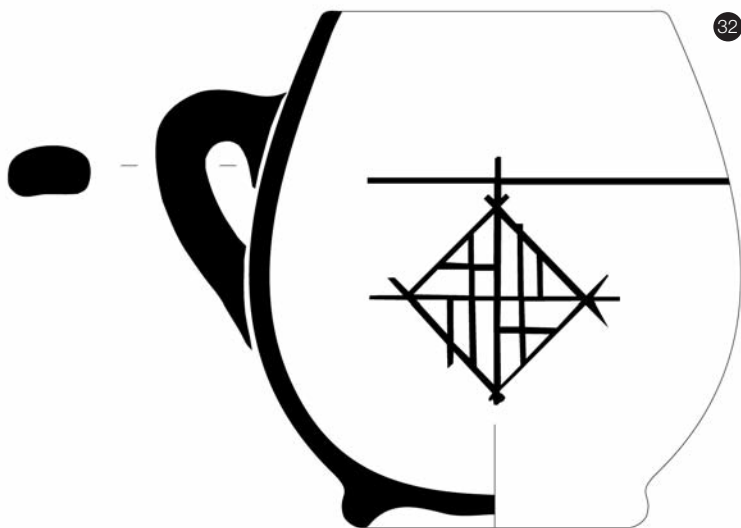
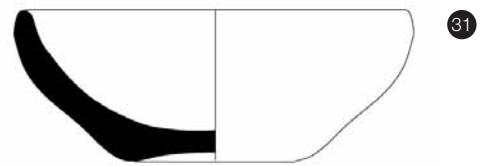
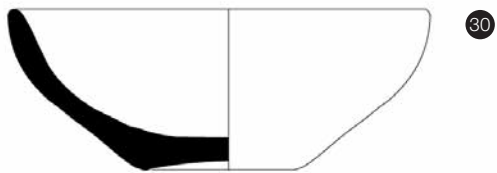
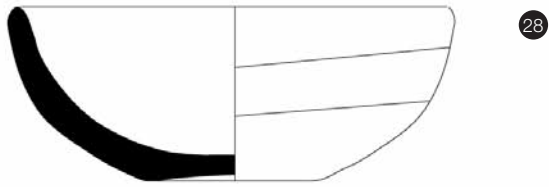
Fig. 33. Av. Catedral (plaça Nova). Fragment de mesura. Diàmetre vora: 8 cm. Vidrat interior melat verdós. S'aprecien les marques del torn. Al cos resta una part de l'escut de la ciutat de Barcelona incís. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 35. Mesura patró. Fusta i ferro. MHCB2932. Diàmetre vora: 27 cm. Diàmetre base: 34 cm. Alçada: 33 cm. Capacitat: 17.280 l, que equival a un quart de quartera o tres quartans (17.379 l). Forma troncocònica formada per 14 peces de fusta subjectes per dos cercles de ferro a la part inferior i superior del recipient. Nanses en forma de mitges llunes. La boca està travessada per un diàmetre de ferro unit al fons amb un altre eix vertical, també de ferro. Aquestes barres facilitaven l'estabilitat de la mesura i servien per fer la mesura rasa, passant un *rasador* sobre el producte mesurat arran de la boca. Al cos porta les inicials FF (Francesc Ferrer) i F (fruita), al dors CB (Ciutat de Barcelona) i l'escut de la ciutat. Al fons, escut de la ciutat i FF F. Cronologia: 1572³.

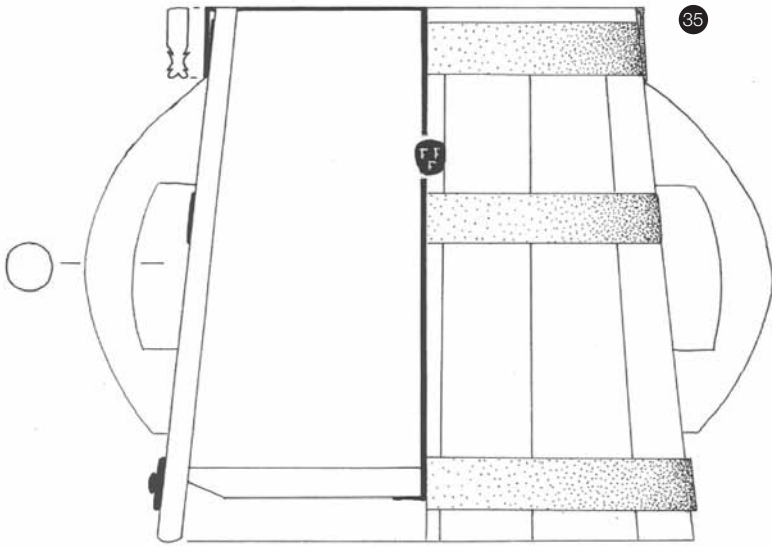
Fig. 36. Mesura patró. Fusta i ferro. MHCB2935. Diàmetre boca: 12,5 cm. Diàmetre base: 16,5 cm. Alçada: 18,7 cm. Capacitat aprox.: 1,5 l, que equival a un quarteró (1.448 l). Forma troncocònica formada per 12 peces de fusta i dos cercles de ferro a la part inferior i superior. Nanses triangulars. Al cos porta FF F i CB, al dors, l'escut de la ciutat. Al fons, escut de la ciutat, CB i FF F. Cronologia: 1572.

Fig. 37. Mesura patró. Fusta i ferro. MHCB2933. Diàmetre boca: 19,5 cm. Diàmetre base: 26,8 cm. Alçada: 24,8 cm. Capacitat aprox.: 5,8 l, que equival al quartà (5.793 l). Forma troncocònica formada per 14 peces de fusta i dos cercles de ferro a la part

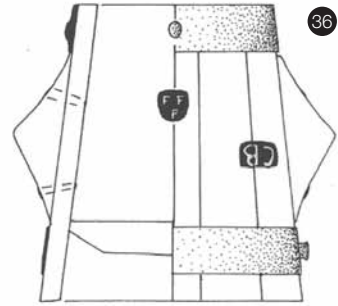
3 Les seves característiques s'apropen a les descrites per la barcella. Aquesta mesura era utilitzada a Tortosa al segle XVI, i a d'altres llocs com València o Mallorca per vendre fruites seques (ALSINA, FELIU, MARQUET, 1996, p. 120).

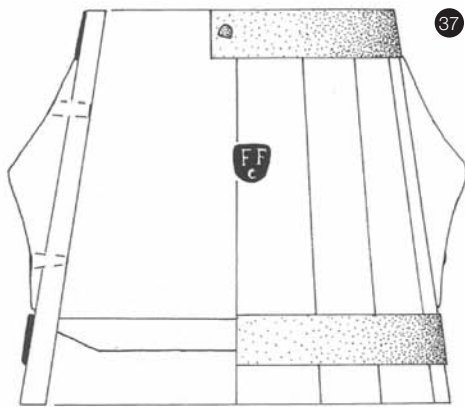

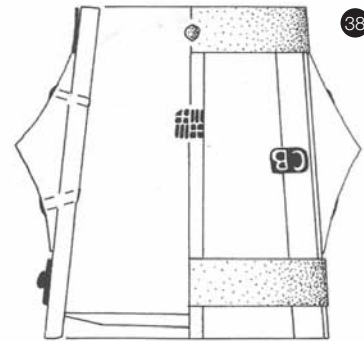
35

36

37

38

inferior i superior del recipient. Nanses triangulars. Al cos porta FF C, i escut al dors. Al fons, escut de la ciutat, CB i FF C. Cronologia: 1572.

Fig. 38. Mesura patró. Fusta i ferro. MHCB2934. Diàmetre boca: 14,2 cm. Diàmetre base: 18,2 cm. Alçada: 21 cm. Capacitat aprox.: 3 l, que equival a mig quartà (2.89 l). Forma troncocònica formada per 12 peces de fusta i dos cercles de ferro a la part inferior i superior del recipient. Al cos porta CB, i escut de la ciutat, al dors FF F. Al fons, escut de la ciutat i FF F. Cronologia: 1572.

Fig. 39. Mercat del Born. MHCB26420. Diàmetre boca: 9 cm. Diàmetre base: 5,8 cm. Alçada: 9,5 cm. Capacitat: 0,540 l. Vidrat interior melat, regalims a l'exterior. Al cos resta una part de l'escut de la ciutat de Barcelona incís. Hi manca la nansa. Cronologia: Segle XVII.

Fig. 40. Mercat del Born. MHCB26415. Diàmetre boca: 6,4 cm. Diàmetre base: 4,8 cm. Alçada: 4,8 cm. Capacitat: 0,112 l. Vidrat interior marró, regalims a l'exterior. A la part superior de la nansa presenta dues marques incises. Cronologia: Finals segle XVII.

Fig. 41. Pl. Comercial (Born). MHCB26419. Diàmetre boca: 4 cm. Diàmetre base: 3 cm. Alçada: 3,7 cm. Capacitat: 0,018 l. Vidrat interior verd clar aplicat de manera molt irregular. Al cos presenta diversos grups de marques incises: dues línies verticals creuades per una horitzontal, i un altre que s'assembla a la xifra VI. Hi manca la nansa. Cronologia: Segle XVII.

Fig. 42. St. Pau del Camp. MHCB23709. Diàmetre boca: 6 cm. Diàmetre base: 4,4 cm. Alçada: 5,7 cm. Capacitat: 0,129 l. Vidrat interior melat-verdós, regalims a l'exterior. Al cos presenta una marca incisa: una línia vertical creuada per tres horitzontals més petites. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 43. Mercat del Born. MHCB26416. Diàmetre boca: 5 cm. Diàmetre base: 3 cm. Alçada: 3,7 cm. Capacitat: 0,046. Vidrat interior melat molt malmès i engalba exterior clara. Al cos presenta dues línies verticals paral·leles junt a línies horitzontals més petites i la letra A?. Hi manca la nansa. Cronologia: Finals segle XVII.

Fig. 44. Plaça Comercial (Born). MHCB26414. Diàmetre boca: 4 cm. Diàmetre base: 5 cm. Alçada: 9 cm. Capacitat: 0,140 l. Vidrat interior melat i exterior fins a 3/4 parts de la peça. Al cos presenta una marca incisa: una línia vertical creuada per quatre horitzontals més petites. Al costat dret, junt a la base, la xifra VIII. Cronologia: Finals segle XVI.

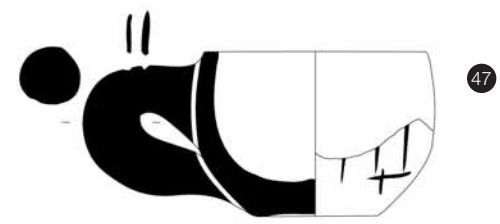
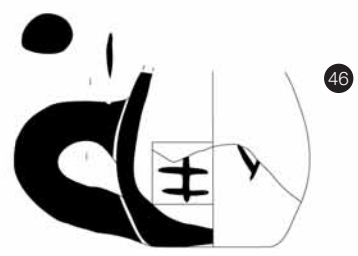
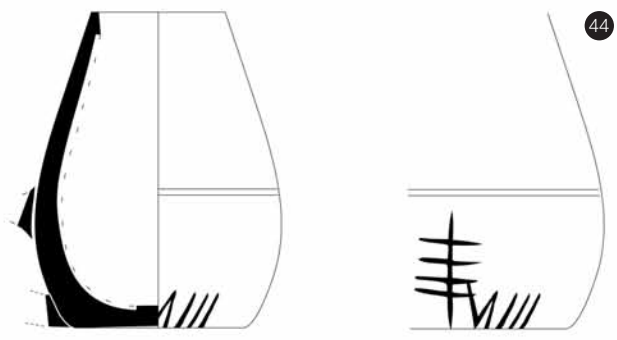
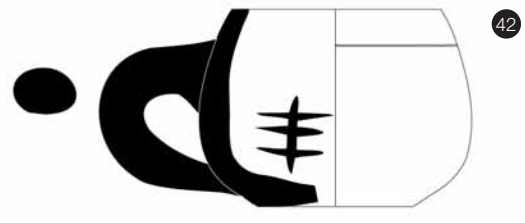
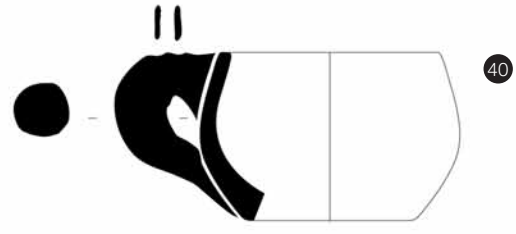
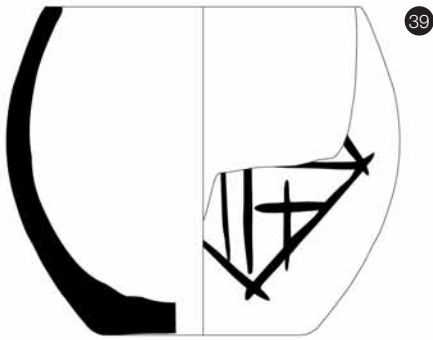
Fig. 45. Mercat del Born. MHCB25342. Diàmetre boca: 6,5 cm. Diàmetre base: 4,2 cm. Alçada: 5,3 cm. Capacitat conservada: 0,147 l. Vidrat interior melat-verdós, exterior amb regalims. Al cos presenta una marca incisa: una línia vertical creuada per quatre horitzontals més petites. Al costat dret, junt a la base, dues línies verticals més curtes. Cronologia: Primera meitat segle XVII.

Fig. 46. Plaça Comercial (Born). MHCB26418. Diàmetre base: 3,3 cm. Alçada conservada: 5,1 cm. Capacitat conservada: 0,056 l. Vidrat interior melat malmès i engalba exterior clara.

Al cos presenta una marca incisa incompleta: una línia vertical creuada per dues horitzontals. Al costat dret, dues línies tangents que podrien representar al xifra V. Cronologia: Segles XVI-XVII.

Fig. 47. Plaça Comercial (Born). MHCB26417. Diàmetre boca: 6,4 cm. Diàmetre base: 3,6 cm. Alçada: 4,7 cm. Capacitat: 0,083 l. Vidrat interior marró i exterior amb regalims. A la part superior de la nansa presenta dues marques incises i altres a la panxa poc precises. Cronologia: Segle XVII. ■

BIBLIOGRAFIA

- ALSINA, C.; FELIU, G.; MARQUET, L. (1990). *Pesos, mides i mesures dels Països catalans*, Ed. Curial, Barcelona.
- (1996). *Diccionari de mesures catalanes*, Ed. Curial, Barcelona.
- AMOURIC, H.; DÉMIANS D'ARCHIMBAUD, G.; VALLAURI, L. (1995). «De Marseille au Languedoc et au Comtat Venaissin: les chemins du vert et du brun» *Le vert et le brun. De Kairouan à Avignon, céramiques du X au XV siècle*. Marseille, p. 185-234.
- BAJET I ROYO, M. (Ed.) (1994). *El mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI*. Edició del "Llibre de les Ordinations", Barcelona.
- BARCELÓ CRESPI, M.; ROSELLÓ BORDOY, G. (1996). *Terrissa Canon Ed.*, Palma de Mallorca.
- BELTRÁN DE HEREDIA, J. (1994). «Terminologia i ús dels atuells ceràmics de cuina a la baixa Edat Mitjana», *Del Rebost a la Taula. Cuina i Menjar a la Barcelona Gòtica*, Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, Barcelona, p. 46-58.
- (1997). «La ceràmica localitzada a l'extradós de les voltes de al Pia Almoïna de Barcelona», *Ceràmica Medieval Catalana*. (Actes de la taula rodona celebrada a Barcelona els dies 15 i 16 de novembre de 1994). Quaderns Científics i tècnics, 9. Diputació de Barcelona, Barcelona, p. 235-254.
- (1998). «Tipologia de la producció barcelonina de ceràmica comuna baix medieval: una proposta de sistematització». A: *Ceràmica Medieval i Postmedieval. Circuits productius i seqüències culturals*, Publicacions Universitat de Barcelona, p. 177-204.
- BOLÓS, J. ET ALI. (1987). «Ceràmiques medievals del Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populars de Barcelona». A: *I Congreso de Arqueología Medieval Española*. Huesca, 1985, vol. V, Zaragoza, p. 683-702.
- CABESTANY, J.; RIERA F. (1980). «Hallazgos de ceràmica medieval en la iglesia de Santa María del Pi». A: *La céramique Médiévale en Méditerranée Occidentale*, Valbonne, Paris, p. 407-411.
- DÉMIANS D'ARCHIMBAUD, G.; THIRIOT, J.; VALLAURI, L.; FOY, D. (1980). *Céramiques d'Avignon. Les feuilles de l'hotel de Brion et leur matériel*. Mémoire de l'académie de Vaucluse, T.I. Avignon.
- GASPAR, A.; AMARO, C. (1997). «Ceramics dos séculos XIII-XV da cidades de Lisboa». A: *La céramique médiévale en Méditerranée Occidentale*, VI Congrès de l'AIECM (1995), Aix-en-Provence Aix-en-Provence, p. 337-345.
- LORIENTE, A.; OLIVER, A. (1992). «L'Antic Portal de la Magdalena» *Monografies d'Arqueologia Urbana, núm. 4*, Lleida.
- RIU DE MARTÍN, M. del C. (1992). «Las piezas de ceràmica halladas en las bóvedas de las iglesias barcelonesas del siglo XIV». *Acta Medievalia*, 13, Barcelona, p. 375-424.
- ROIG DEULOFEU, A. (1996). *L'obrador de ceràmica de l'escaiola (Sabadell, Vallès Occidental)*, Ajuntament de Sabadell.
- SAINT JEAN, R. (1992). «Mesures aux armes de Montpellier et d'Aragon», *Plaisirs et manières de table aux XIV et XV siècles*, Toulouse, p. 50-51.
- VALLAURI, L. (1997). «Les chopes-mesures» *Marseille, les ateliers de potiers de XIII s. et le quartier Sainte-Barbe (V-XVIII s.)*, Paris, p. 268-271.
- VELA I AULESA, C. (2001). «Les ordinations de mercaderies encamerades o falsificades. Evolució del control municipal sobre la qualitat de les espècies i les drogues (segles XIV-XV)», *Quaderns d'Història*, 5, Barcelona, p. 19-27.
- VINYOLES, T. (1998). «La documentació escrita com a font de la coneixença de la ceràmica» *Transferències i comerç de ceràmica a l'Europa mediterrània (segles XIV-XVII)*, Palma de Mallorca, p.367-412. ■